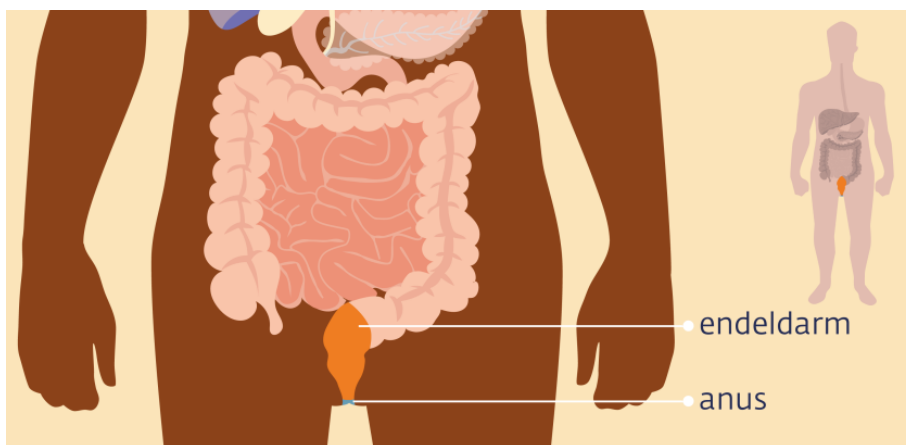

Endeldarmkanker en bestraling

U komt naar de afdeling Radiotherapie omdat bij u endeldarmkanker is vastgesteld. Bestraling is een onderdeel van uw behandeling. In deze folder krijgt u meer informatie over bestraling bij endeldarmkanker.

Endeldarmkanker is kanker in het laatste deel van de dikke darm, boven de anus gelegen, en wordt ook wel rectumcarcinoom genoemd.

Wat is het doel van de bestraling?

De bestraling kan verschillende doelen hebben:

- De kans op terugkeer van kanker na een operatie zo klein mogelijk te maken.
- De tumor te verkleinen, zodat er makkelijker geopereerd kan worden.

Soms is de kanker na de bestraling niet meer zichtbaar met een scan en een scopie. Dan zal de chirurg met u bespreken om niet te opereren. U zult dan regelmatig onder controle blijven. Dit wordt watchful waiting genoemd.

Chemotherapie kan ook een onderdeel zijn van de behandeling. Over de chemotherapie en de eventuele bijwerkingen krijgt u aparte voorlichting van uw internist-oncoloog.

Welk gebied wordt bestraald?

Het gebied dat bestraald wordt noemen we het doelgebied.

Het doelgebied van de bestraling hangt af van de plek van de kanker, de uitbreiding in de omgeving en eventueel aangedane lymfeklieren. Bij endeldarmkanker is dit de endeldarm zelf, het omgevende vetweefsel en vaak ook omgevende lymfkliergebieden.

Wat zijn de voorbereidingen op de bestraling?

CT-scan

Als voorbereiding op de bestraling wordt een CT-scan gemaakt. Met de CT-scan bepaalt uw zorgverlener het te bestralen gebied en zal het bestralingsplan gemaakt worden.

De CT-scan wordt gemaakt in bestralingshouding. Dit is dezelfde houding als waarin u later bestraald wordt, u ligt op uw rug.

Vaak wordt via een infuus contrastvloeistof toegediend om de bloedvaten beter zichtbaar te maken. Als u een contrastallergie heeft, is het belangrijk dit te melden.

CT-scanner

De radiotherapeutisch laborant zal ook een aantal tatoeage-puntjes op uw lichaam aanbrengen. Deze puntjes zijn nodig om u later op het bestralingsstoel in de juiste houding te kunnen leggen.

Gevulde blaas

We willen graag dat u bij de CT-scan en alle bestralingen een gevulde blaas heeft. Een gevulde blaas kan ervoor zorgen dat er zo min mogelijk blaaswand en dunne darm bestraald wordt. De kans op bijwerkingen is dan kleiner. Het advies is daarom het volgende te doen:

- Plas 1 uur vóór de scan/de bestralingen helemaal uit
- Drink daarna binnen 15 min. 300 ml vocht (ongeveer 2 glazen)
- Drink geen water meer en ga niet naar het toilet tot na de afspraak
- De scan/de bestraling vindt plaats met gevulde blaas
- Na uw afspraak mag u meteen naar het toilet gaan

Hoe gaat de bestraling?

Het bestralingstoestel richt een bundel röntgenstralen met hoge energie van verschillende kanten op het gebied dat bestraald moet worden.

Het aantal bestralingen ligt tussen de 5 en 25 keer. Uw zorgverlener vertelt u hoeveel bestralingen u krijgt.

De bestralingen vinden plaats op werkdagen, meestal vijf keer per week. Radiotherapeutisch laboranten voeren de bestralingen uit.

Nadat u zich bij de balie heeft gemeld, kunt u in de wachtkamer gaan zitten. Als u aan de beurt bent vragen wij u plaats te nemen in een kleedkamer. Daar ontbloot u uw onderlichaam. Op het bestralingstoestel leggen de radiotherapeutisch laboranten u in dezelfde houding als tijdens de CT-scan neer. Zij gebruiken daar de tatoeagepuntjes voor. Als eerste wordt er een controle scan gemaakt. Het bestralingsapparaat zal om u heen draaien. De radiotherapeutisch laboranten beoordelen de scan en verplaatsen zo nodig de tafel waarop u ligt. Als u goed ligt wordt er met de bestraling gestart. Van de bestraling zelf voelt u niets.

In totaal duurt de behandeling meestal 15-30 minuten, waarvan de bestraling zelf maar een paar minuten duurt. Tijdens de bestralingsperiode zult u afspraken met uw zorgverlener hebben om te kijken of er bijwerkingen zijn en eventuele vragen te bespreken. Deze afspraken komen op de afsprakenlijst te staan en zijn aansluitend aan de bestralingsafpraak.

Voorbeelden van bestralingsapparaten

Welke bijwerkingen kunnen er optreden?

Bijwerkingen die tijdens, en kort na de bestraling kunnen optreden (acute bijwerkingen):

Vermoeidheid

Vermoeidheid kan voorkomen tijdens en na de behandeling. Het bestralen zelf kost energie, maar ook het heen en weer reizen naar de afdeling Radiotherapie. Ook de diagnose met bijbehorende spanningen levert vermoeidheid op. Als u chemotherapie krijgt kan dat ook vermoeidheid geven. Voldoende beweging kan helpen klachten van vermoeidheid te verminderen.

Ontlasting

Vaak ontstaat meer aandrang voor ontlasting. Ook kan de ontlasting dunner worden. Er kunnen darmkrampen ontstaan en soms ontstaat diarree. Eventuele bijwerkingen van de chemotherapie kunnen hier ook een rol in spelen. Uw zorgverlener kan medicijnen voorschrijven tegen diarree. Daarnaast kan ook slijm en bloedverlies optreden.

Enkele weken na afloop van de bestraling zal het ontlastingspatroon zich meestal herstellen.

Plasklachten

De plasklachten die kunnen ontstaan, kunnen lijken op die van een blaasontsteking. Dit uit zich in het vaker kleine beetjes moet plassen met soms een schrijnend gevoel tijdens het plassen.

Deze klachten herstellen zich weer enkele weken na afloop van de laatste bestraling.

Huidirritatie

Door de bestraling kan er haaruitval in de schaamstreek optreden. Als de tumor dicht bij de anus ligt, kan de huid in de bilnaad en van de uitwendige geslachtsorganen, zoals schaamlippen of balzak, rood worden en geïrriteerd raken. Dit kan gepaard gaan met jeuk en een branderig gevoel. De doktersassistente kan advies geven hoe de huid het beste verzorgd kan worden. Zij kan een verzachtende crème geven. Enkele weken na de laatste bestraling herstelt de huid zich weer.

Bijwerkingen die later kunnen optreden

De bestraling kan ook bijwerkingen geven die pas maanden tot jaren later tot uiting komen.

Deze bijwerkingen zijn ook afhankelijk van een eventuele operatie.

Wondgenezingsstoornissen

Elke operatie heeft een risico op complicaties zoals wondinfectie of een vertraagde wondgenezing. De bestralingsbehandelingen voorafgaand aan de operatie laat dit risico toenemen in het bestraalde gebied.

Veranderde ontlasting

Het ontlastingspatroon zal afhangen of er een operatie volgt, en van welke soort operatie. Bij een stoma zal de ontlasting voortaan via het stoma gaan. De bestraling heeft nauwelijks invloed op het functioneren van de stoma. Als de darm weer op de anus wordt aangesloten, zal het ontlastingspatroon vaak anders zijn dan voorheen. Vaak houdt u een toename van het krijgen van ontlasting, soms met verlies van slijm. Als gevolg van de operatie en bestraling kan de anus soms minder goed werken, waardoor de ontlasting minder goed kan worden opgehouden.

Bekkenbodemoefeningen kunnen helpen om de functie van de anus zoveel mogelijk te ondersteunen.

Plasklachten

Sommige mensen moeten na de bestraling blijvend vaker plassen of kunnen het plassen minder lang ophouden. Bekkenbodemoefeningen kunnen helpen om de functie van de blaas zoveel mogelijk te ondersteunen.

Seksualiteit en intimiteit

De periode van diagnose en behandeling is intensief. Dit kan ervoor zorgen dat seksualiteit en intimiteit veranderen. Bij vragen hierover kunt u terecht bij uw zorgverlener.

Invloed van bestraling op seksualiteit bij mannen

Bestraling kan de zenuwen beschadigen die nodig zijn om een erectie te krijgen. Ook een eventuele operatie kan dit veroorzaken. Hierdoor kunnen erecties minder worden en soms zelfs helemaal verdwijnen. Meestal ontstaat dit geleidelijk, na maanden of jaren. Soms kan de arts medicijnen voorschrijven om de erecties te verbeteren.

De hoeveelheid vocht bij een zaadlozing kan verminderen of verdwijnen. De beleving van een orgasme wordt hierdoor niet beïnvloed.

Invloed van bestraling op seksualiteit bij vrouwen

Vrouwen kunnen last krijgen van vaginale droogheid. Soms kan door verklevingen de vagina nauwer worden. U kunt een set pelottes (staafjes) meekrijgen om te voorkomen dat gemeenschap hierdoor bemoeilijkt wordt. Uw zorgverlener geeft dan uitleg over het gebruik van de pelottes.

Doordat de eierstokken in het te bestralen gebied liggen, komen vrouwen die nog menstrueren versneld in de overgang.

Wat gebeurt er na de radiotherapie?

Controleafspraken

Enkele weken na de laatste bestraling heeft u een controleafspraak op de afdeling Radiotherapie. Dit kan telefonisch zijn of een fysieke afspraak. Afhankelijk van de persoonlijke situatie kan dit afwijken. Deze afspraak is bedoeld om te controleren of de acute bijwerkingen zijn genezen en om eventuele vragen te beantwoorden. Daarna blijft u onder controle op de afdeling chirurgie.

Heeft u nog vragen?

Vragen over uw behandeling kunt u altijd stellen aan uw zorgverlener.

Wilt u meer informatie?

Meer informatie vindt u op de volgende websites:

- www.amc.nl/web/specialismen/kankerzorg-oncologisch-centrum/gastro-intestinaaloncologisch-centrum-amsterdam-gioca/gioca/endeldarmkanker.htm
- www.kanker.nl/bibliotheek/endeldarmkanker/wat-is/2331-endeldarmkanker
- www.mlds.nl/kanker/endeldarmkanker
- www.ipso.nl Bij de IPSO-inloophuizen kan iedereen die met kanker is geconfronteerd terecht voor een luisterend oor, lotgenotencontact en activiteiten
- www.kanker.nl/seksualiteit
- www.bekkenbodem4all.nl Bekkenbodemoefeningen